

Universitat Oberta
de Catalunya

Les mudes lingüístiques: llengua i subjectivitat

Joan Pujolar

uoc.edu

Palma, 4 d'octubre de 2019,

Arxiu del Regne de Mallorca

III Jornada de Dinamització Lingüística

1. Introducció: el context de la recerca (-> Catalunya)

Projectes de recerca:

- **Estudi de llengua i joves** (2009). Secretaria de Política Lingüística i Observatori de Joventut de la Generalitat de Catalunya.
- **Neophon 1**: Nuevos hablantes Nuevas Identidades: prácticas e ideologías lingüísticas en la era postnacional (2012 – 2015). Ministerio de Ciencia e Innovación.
- **Neophon 2**: Las mudas lingüísticas: una aproximación etnográfica a los nuevos hablantes en Europa (2016-2019)
- **COST Action**: New Speakers in a Multilingual Europe: Opportunities and Challenges (2014-2017)

2a. El marc teòric

Aproximació des de la Sociolingüística Crítica:

Com les pràctiques lingüístiques ens informen sobre les ideologies de la llengua i la societat i sobre les relacions de poder, les diferències socials i la desigualtat social.

- **Bourdieu, Pierre** (1982). *Ce que parler veut dire*. París: Fayard.
(Traducció a l'espanyol: *Què significa hablar?* Madrid: Edicions Akal).
- **Heller, Monica** (2002). *Éléments d'une sociolinguistique critique*.
París: Didier.
- **Duchêne, Alexandre; Heller, Monica** (2008). *Discourses of endangerment: Ideology and interest in the defense of languages*.
Nova York: Continuum International.

2b. El marc teòric (+)

Aproximació longitudinal a les pràctiques lingüístiques.
El treball de Kathryn Woolard en l'anàlisi diacrònica dels processos sociolingüístics, incloent la perspectiva del cicle de vida en el cas català:

Woolard, K.A. (1989) *Double Talk: Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia* . Stanford: Stanford University Press.

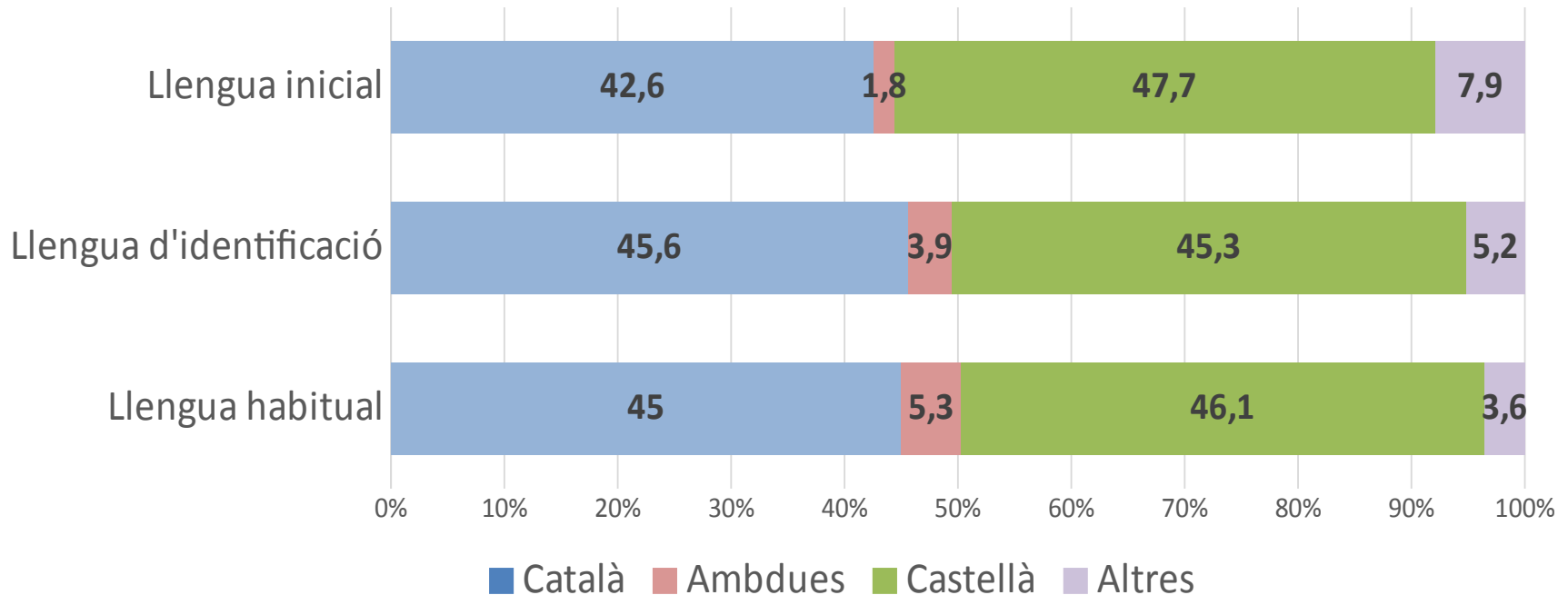
Woolard, K.A. (2011) "Is There Linguistic Life After High School? Longitudinal Changes in the Bilingual Repertoire in Metropolitan Catalonia". *Language in Society* . Volume 40 / Issue 05 November 2011, pp 617-648

3a. Els nous parlants de català (Cat)

- Gairebé 3 milions de persones **que no tenen el català com a llengua inicial**

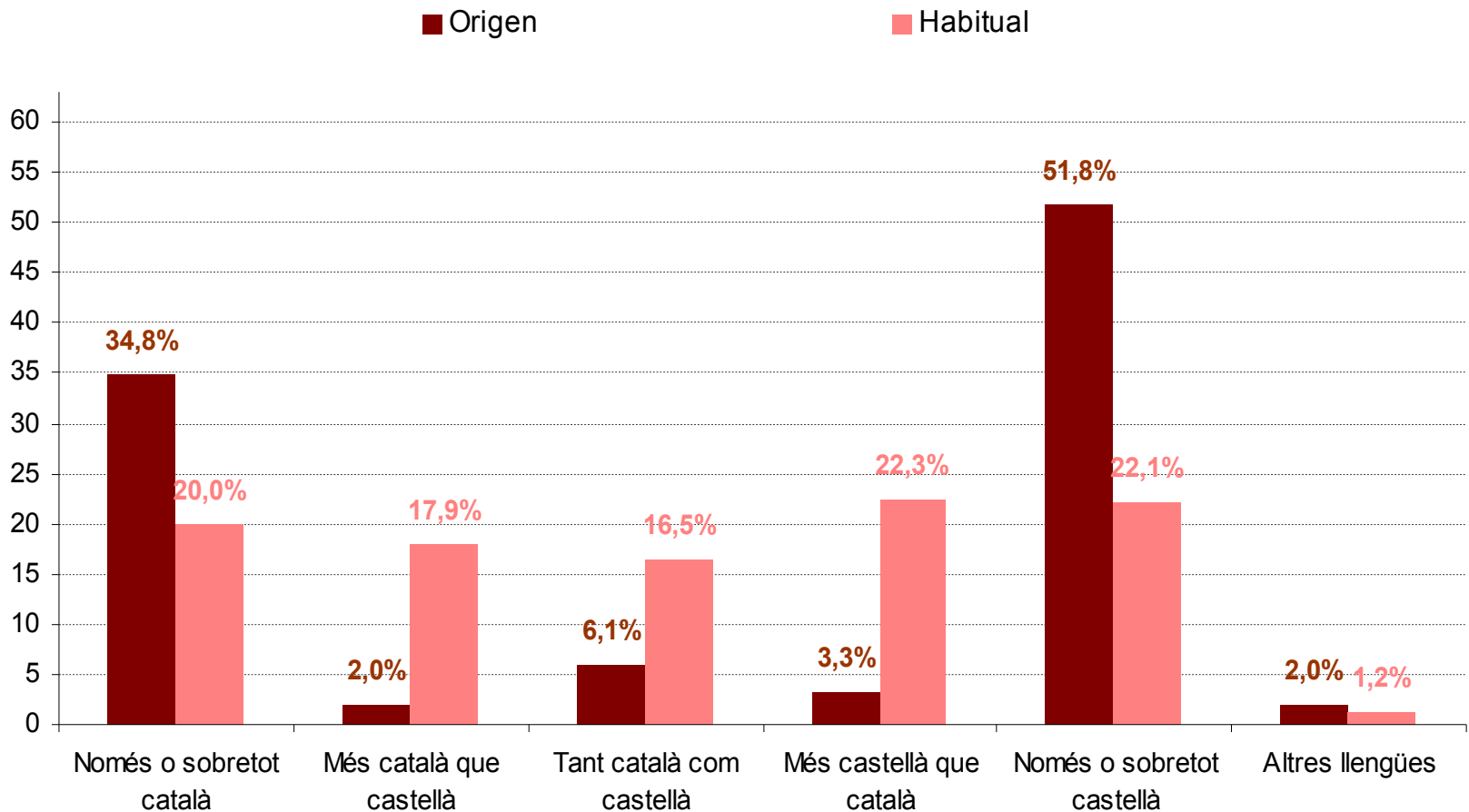
3b. Els nous parlants de català (Bal)

- 243.000 persones **que no tenen el català com a llengua inicial** el saben parlar (30%)
- **El 40%** de la població que **sap parlar català** no ho tenia com a llengua inicial. (2.896.000 adults).
- El XXXX% dels **parlants habituals** no ho tenien com a inicial (XXXX adults).

3c. Altres visualitzacions possibles

COMPARACIÓ LLENGUA D' ORIGEN - HABITUAL RECONSTRUÏDA

4. Les «mudes» lingüístiques

- Processos biogràfics de transformació de les pràctiques lingüístiques.
 - Noves formes d'autopresentació
 - No tenen perquè significar canvis d'adscripció etnolingüística, assimilacions o “integracions”.
 - És un canvi en l'organització dels usos diaris dels parlants en funció de l'interlocutor o del context.

(Pujolar & González 2012; Pujolar & Puigdevall 2015, Puigdevall et al. 2018, Pujolar en premsa)

4. Les mudes dels nous parlants

Nascuts a Catalunya o arribats
de molt petits

Immigrants adults

- Escola primària
- Escola secundària
- Universitat
- Feina
- Nova família
- Fills

- Període d'instal·lació (cursos per a adults)
- Fills a l'escola
- Feina
- Aposta nou estil de vida

(Etapas de la vida)

5. Les mudes a l'escola

- A la llengua predominant en l'entorn (segregació d'entorns?).
- Usos molt monolingües, malgrat l'escola.

6. Les mudes a l'institut

- Diversificació de la població escolar: canvi de centre, d'amics, de ciutat...)
- Moment en què sorgeixen antagonismes típics de l'adolescència. Parlar una llengua o una altra pot marcar-te com pertànyer a un grup o un altre (gustos en música, posicions polítiques etc..) (garrulos vs. fatxendes / fatxes vs. catalufos)
- Apareix el sector dels quals es neguen a parlar català.

6a. Mudes a l'institut. Resistència.

Bb: Al <TAL ESCOLA> era impensable que algú ...

Bo: O sigui, m'és igual, eh? que el parlin o no, però que et diguin: no, és que jo català no sé! Home! Com que no saps, si has estat tota la vida aquí? No sé, al meu em fa ràbia

(...)

Sa. És com si nosaltres, en castellà diguéssim no, no sé parlar en castellà.

Bo: És com si estàs en una classe d'anglès i et diuen *I am...* jo què sé ...*my name is Anna*, no? I et diuen, digui-ho, no? No, no és que jo anglès no sé. *I am*, t'ho acabo de dir, només has de repetir. No és que no en sàpigues, és que no vols fer l'esforç d'intentar parlar!

6b. Mudes a l'institut: nous amics.

Teu: Jo, per exemple a l'institut, quan comences a relacionar-t'amb gent, molta gent que parla català i hi ha personis que canvien eh? Et comencen a parlar en castellà. I jo, en aquell moment, vaig optar per dir que no canviessin, que jo volia practicar més el català.

Entr: Els hi vas explicitar així?

Teu: Sí. I llavors ja... bé, després de la primera setmana de classe et parlaven en català i seguia parlant en català.

6c. L'institut i el nou entorn

Oi: Mmm, no massa. Va ser més de voluntat més que costar-em... era canviar el xip perquè la formació ja la tens.

El que et costa és..., no? Utilitzar aquest temi de manera social, no? Doncs llaura parlaré en català, no? Penso que el parlo correctament. És més, quan parlo en català com no és el meu idioma matern, el parlo més formal.

(...)

Entr: I no et va costar al teu incorporar el català com a llengua amb els amics?

Oi: No. Ja et dic això va ser un procés... no? Coincidia que hi havia diferents grupets, i amb els grupets de la gent que era més del centre i... mica en mica vaig començar a parlar català. Una cosa més natural, no? Si parlo amb aquell grupet, doncs m'hi sumava, i quan anava amb unes altres que eren més del barri parlava en castellà llavors. Marcava com... no era com, eren relacionats entre si una mica, tampoc era allò després estaven *els chungos* que eren del barri, però també n'hi havia d'altres!

6d. L'institut en perspectiva

- Dn: Doncs quan comences a veure les coses des de l'altre angle una mica més madur. Com quan el meu pare em diu que això no està ben i jo, doncs penso que és el pitjor pare del món, i després resulta que no! Doncs alguna cosa així semblat... no sé. Bé, jo almenys ho veig alguna cosa així. Abans no m'agradava molt o... també per quan creixem o quan som joves mmm normalment els catalans són una mica així doncs vores, o estiratges o ens tracten malament per parlar en castellà sembla que som tots , que tenim una neurona o alguna cosa així!
- Wa: Amb 10 anys es catalogava molt el castellà-ximple.

7a. Les mudes a la universitat

- El pas a la Universitat suposa en canvi de xarxa d'amics i coneguts
- Mobilitat i allunyament del barri, poble o ciutat
- Contacte amb altres estudiants de “l'altra” llengua, tant català com castellà (presència equilibrada dels dos grups).
- Estratègies de manteniment per part dels catalanoparlants d'origen.
- Estratègies d'adquisició immersió per part dels castellanoparlants d'origen

7b. La universitat: nous contactes

Km: Sí. Tenia alguna persona, algun amic o alguna persona que parlava català però molt restringit a ...a àmbits específics o a moments concrets. I bueno, **a la Universitat ja vaig conèixer més amics catalans o catalanoparlants** i ...bueno, potser això, ja vaig començar a practicar més.

Entr: I et vas deixar anar més.

Km: Bueno, això, vaig començar a practicar, a practicar i practicant ja t'hi lences més. Sí..

7c. Les mudes a la universitat

Kw: Home, a Sabadell és molt clar que hi ha molta diferència entre la gent de barris, de barris de la perifèria que som nosaltres i... i la gent del centre de la ciutat que és més catalana-catalana. Després en els barris han sortit subgrups que són els que han estudiat i els que no han estudiat. La diferència jo crec que és aquesta. La gent que ha estudiat a lo millor utilitza català, la gent que no ha estudiat no utilitza català.

(...)

Kw: Jo vaig començar a parlar català a la universitat, o sigui que...

8. Les llengües al lloc de treball

- **Ki:** Ya, pero tu imagínate que estás haciendo esto administrativa y te cogen en...
- **Sm:** En el Ajuntament
- **Ki:** En el ayuntamiento por decirte algo, y te viene una persona mayor, o quien sea tía! hablando catalán y tu no le vas a contestar en castellano.

9. Parella i nova família

Diona: [Eeeh-] sí. Sí, perquè clar, és que en principi em va començar a parlar en castellà, el primer mes, iiii després em va dir ['tu-]

Maite: [El primer mes] que vas ser aquí, eh? [Això ja un cop ja estàs instal·lada aquí al dos mil- mhm]

Diona: [Sí, sí, sí] I després em va dir 'tu tranquil·la, ja que això ja aprendràs per la tele si veus programes d'aquests que parlen en castellà, que hem de fer, hem d'apretar una mica el català perquè és més difícil deeee-' [aprendre]

10a. Les mudes als cursos de català per adults

- Els cursos de català d'escoles d'adults, però sobretot del Consorci representen el primer contacte amb la llengua de forma consistent i continuada.
- Espai de relació amb altres aprenents.
- Disfunció entre els usos dins i fora les aules: a fora de les classes la gent no els parla català.

10b. Cursos de català i accés a educació

Valerie: Jo vaig arribar i m'he apuntat a fer la prova d'accés quan feia només vuit mesos que vivia aquí. / Només vuit mesos. M'he apuntat a fer la- a- / prova d'accés de grau superior. Perquè havia que fer una prova. Mira, al principi no sàvia- no sàvia / què- i anava els cuses. Perquè era tot en català. Ja si anava era l'única a classe que no- tampoc no parlava més- molt bé castellà perquè en vuit mesos, eeh- perquè vuit mesos tot és com si bloquejat a- no? al capdavant , a la- al cap iii no sàvia exactament. Vaig anar i anava pel mat- pel matí a estudiar català, / a la triga anava a aquest curs, sortia als vuit, als nou, / i així feia això cada dia, (xxx) durant uns tres o anys o quatre.

11. Llengua i projecte de vida

- En comunitats que pretenen reproduir rols socials més estrictament:
 - Llengua com a accés a treball remunerat.
 - Llengua com accés a l'educació / capital simbòlic
 - Llengua com a construcció del subjecte (neo)liberal
 - Especialment notable en el cas de dones de famílies musulmanes tradicionals.

12a. Conclusions

- Cal construir narratives noves sobre la significació de les llengües en el món contemporani: a l'entorn de **les llengües com a pivots de participació social** i del **subjecte multilingüe**.
- Hi ha de haver-hi un **contacte i interacció** entre la població nouvinguda i l'autòctona. La segregació d'espais és un perill.
- En els processos d'aprenentatge i ús de les llengües no s'han de tenir en compte només els **espais aprenentatge formal**. Els **espais d'aprenentatge informal** poden ser clau: Treball en espais d'oci juvenil, esport, cultura popular, etc..
- Cal crear “**espais segurs**” o “**oasis lingüístics**” perquè els nous parlants puguin parlar la llengua sense pressions ni que se sentin qüestionats.

12b. Conclusions

- El rol de l'escola i l'institut és **vital** per al manteniment i la transmissió de la llengua: adquisició de competències; tampoc **no és suficient** per garantir els usos.
- **La universitat** és un entorn que afavoreix la penetració substantiva del català, sobretot entre els castellanoparlants a llar.
- L'ensenyament del català a adults ha d'incloure elements de reflexió sociolingüística sobre les **ideologies i les pràctiques lingüístiques** dels contextos on els nous parlants hauran d'interactuar.

13. Bibliografia

-
- Bourdieu, Pierre** (1982). *Ce que parler veut dire*. París: Fayard. (Traducció a l'espanyol: *Què significa hablar?* Madrid: Edicions Akal.)
- Heller, Monica** (2002). *Éléments d'une sociolinguistique critique*. Paris: Didier
- Duchêne, Alexandre i, Monica Heller** (2008). *Discourses of endangerment: Ideology and interest in the defense of languages*. Nova York: Continuum International.
- Puigdevall, Maite et al.** (2018) "I'll Be One of Them": Linguistic Mudes and New Speakers in Three Minority Language Contexts. Special Issue of the Journal of Multilingual and Multicultural Development, 39: 5-6.
- Pujolar Joan i Isaac González** (2013) "Linguistic 'Mudes' and the De-ethnicization of Language Choice in Catalonia." *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 16 (2): 138–152.
- Pujolar, Joan i Maite Puigdevall** (2015). "Linguistic 'Mudes': How to Become a New Speaker in Catalonia." *International Journal of the Sociology of Language* 231: 167–187.
- Pujolar, Joan** (en premsa). "Linguistic Mudes: An Exploration Over the Linguistic Constitution of Subjects", dins Rojo, Luisa i Rosina Marquez. *Linguistics of Participation and Exclusion. New Speakers's Struggles for Mobility in Europe. Special Issue of the International Journal of the Sociology of Language*.
- Woolard, K.A.** (1989) *Double Talk: Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia* Stanford: Stanford University Press.
- Woolard, K.A.** (2011) "Is There Linguistic Life After High School? Longitudinal Changes in the Bilingual Repertoire in Metropolitan Catalonia". *Language in Society* . Volume 40 / Issue 05 November 2011, pp 617-648

Universitat Oberta
de Catalunya

 UOC.universitat

 @UOCuniversitat

 @uocuniversitat

Moltes gràcies!!

jpujolar@uoc.edu

Grup de Recerca: IdentiCat

UOC

8. Cursos de català per a adults

Diona: I- i- i clar, quan he acabat el- eh- eeeh- intermedi, eeeh- ja he anat allà a treure'm la diploma i va veure i diu 'però tu no has faltat mai?', i dic 'no'.

Maite: T'agrada.

Diona: 'Mare meva, mai no he vist una persona que va a la classe {rialles}

Maite: [Tots els dies?]

Diona: [i que vagi tots els dies.] Dic 'sí, és que jo aquí [vull acabar.]

Maite: [T'ho passes bé.]

Diona: Sí. Sí.

Maite: Mhm?

Diona: S'està bé i [amb la gent-]

Els espais de muda

- L'aprenentatge de la llengua en la vida diària
- Les persones busquen gent, espais i activitats on practicar la llengua
 - La inversió emocional és diferent en la feina, el lleure, la família...
- Els voluntaris
- Les associacions culturals
- Els casals de barri
- Les entrevistes de feina

8. Cursos de català per a adults

Teresa: [No, jo-] jo mai havia sentit a l'escola parlar català. Mai. / Mai. La meva germana que ja t'he dit que és una mica més gran, ella anava aaa- aquí a la catedral, que feien classes però- / com es diu?

Joan: Allò-

Teresa: A escondidas, [no sé com es diu.]

Joan: [Sí, sí, sí, sí, sí.] D'amagatotis [aixís- eh-]

Teresa: [Sí.] La meva germana anava a aprendre català aixís.

Joan: Sí. Sí, sí. / Ja de més gran devia ser, no?

Teresa: Sí, sí, ella té quatre anys més que jo. Era més gran que jo però mi primer-després / una- un dia em va donar per apuntar-me a un curs intensiu, / em vaig apuntar aquí al carrer Ferran, que feien cursos intensius. I vaig fer unnn- un d'un mes.

Joan: Aha. Quan era això?

Teresa: Eeh- / [rialles]

Joan: [rialles]

Teresa: Ja ni em recordo. No sé. Potser fa més de vint anys. / Potser.

Joan: Bueno, per tenir una idea.

Teresa: I aquesta va ser la primera vegada que vaig decidir que havia de- / d'aprendre